

Rapor

COM/LAIR/REP/002/FINAL

**Yeddinci toplantı
Astana, 1 Mart 2019**

**“TÜRKPA ÜYE ÜLKELERİNDE YÜKSEKÖĞRETİMDE DENKLİK
SÜRECİNDE YAŞANAN SORUNLAR”**

I. GİRİŞ

Yüksek öğrenimin sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmadaki rolü her yıl artmaktadır. Yükseköğretim, yenilikçiliği teşvik ederek ve daha yüksek becerileri artırarak ekonomik büyümeye ve kalkınmaya büyük katkı sağlayan bir kurum olarak bilginin odak noktası ve uygulaması olarak görülebilir. Modern üniversitelerin görevlerinden biri, büyük zorluklara çözümler bulmak ve küresel öncelikli alanlarda araştırma yapmak, sağlık ve sosyal içerme gibi sosyal sonuçlara katkıda bulunmaktır. Bilgi, yüksek öğrenimin temelini oluşturur: araştırma yoluyla üretim, öğretim yoluyla aktarma, edinme ve öğrenciler tarafından kullanım.

Uluslararasılaşma yüksek öğretimde yeni değildir. Üniversiteler, ulusal kurumlar olmasına rağmen, en uluslararası kuruluşlardan birisi olarak kabul edilmiştir. Öte yandan, küreselleşme, sınırların ve bunun gibi ulusal sistemlerin bulanıklaşma veya yok olma eğiliminde olduğunu varsaymaktadır. Eğitimin uluslararasılaşması, evrensel çekiciliği ve uygulaması olan bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasını gerektirir. Yüksek öğretimin küreselleşmesi uluslararasılaşmanın bir parçası olarak görülebilir. Küreselleşme, yüksek öğrenimin uluslararası ve çok kültürlü bir bakış açısı sunmak için tasarlanmış bir etkinlik haline geldiğinin göstergesidir. Sınır ötesi eğitim, yüksek öğretimin küreselleşmesinin en iyi örneğidir. Ulusal sınırlar boyunca öğrencilerin, öğretmenlerin ve programların hareketliliğini sergiler. Sınır ötesi eğitimin önemli bileşenlerinden biri, öğrencilerin kendi ülkelerinden yabancı ülkelere geçişini içermektedir.

Son yıllarda, sınır ötesi eğitim ve ulus ötesi eğitimin iyi bir ölçüsü olarak eğitimin uluslararasılaşması önem kazanmıştır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) üye devletleri, hem niteliksel hem de niceliksel açıdan iyi gelişmiş ve modern yükseköğretim sistemlerine sahiptir. Eğitimin küreselleşmesi ve uluslararasılaştırılması ise, TÜRKPA üye ülkelerinden artan sayıda öğrencinin üniversite eğitimi almak için bir ülkeden diğerine geçmesine neden olmuştur. Bu olgu, yabancı ülkelerden alınan niteliklerin tanınması konusunu gündeme getirmiştir. Her üye ülkenin kendine özgü ve kendine has bir sistemi olduğunu akılda bulunduran bu rapor, TÜRKPA'ya üye ülkelerde yükseköğretim sistemlerinin temel özelliklerini ve denklik süreçlerini sunmayı amaçlamaktadır. Bu şekilde, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konacak ve taraflar birbirlerinin deneyimlerinden öğrenme ve kendi sistemlerine en iyi uygulamaları benimseme fırsatına sahip olacaktır.

Aşağıdaki bölüm, ilgili devlet kurumlarından ulusal parlamentolar aracılığıyla alınan TÜRKPA üye ülkelerinin yükseköğretim sistemleri ve denklik süreçleri hakkında bilgileri içermektedir.

I. TÜRKPA ÜYE ÜLKELERİNDE YÜKSEK ÖĞRETİM SİSTEMLERİ VE DENKLİK SÜREÇLERİ

AZERBAYCAN

Azerbaycan'da 51 (40 devlet, 11 özel) yüksek öğrenim kurumu bulunmaktadır. 2018/2019 akademi yılında, lisans programında 157.662 ve yüksek lisans derecelerinde 13.422 olmak üzere 171.104 öğrenci (Azerbaycan Ulusal İlimler Akademisi enstitülerinin bünyesine 131 kişi dahil), Azerice, Rusça, İngilizce ve Türkçe dahil olmak üzere dört dilde hizmet verilen yükseköğretim kurumlarına kayıtlıdır.

2005 yılında Bologna Süreci'ne resmi katılımın yanı sıra, 2009 yılında 'Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte, yükseköğretim sisteminin içeriği büyük ölçüde yenilenmiştir; üç yükseköğretim seviyesinde (lisans, yüksek lisans ve doktora) personel eğitimi başlatılmıştır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı tarafından 2013 yılında onaylanan "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Eğitimin Geliştirilmesi için Devlet Stratejisi", modern teknolojilere dayanan yüksek düzeyde bir altyapıya sahip, dünyada lider bir eğitim sistemi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu kavram belgesi, her birey için eşit ve kaliteli eğitim fırsatlarının yaratılmasının yanı sıra, her aşama ve seviyede eğitim sisteminin kurumsal gelişimi ve kurumsal çerçevesi için tanımlamaktadır.

Azerbaycan, Avrupa Yükseköğretim Alanının düzenli bir üyesi oldu ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetleri Bologna Süreci'nin gereklerine tamamen uyarlandı. Avrupa Kredi Transfer Sisteminin uygulanması, Avrupa deneyiminin etkin kullanımı ve

dünyanın önde gelen üniversiteleri, eğitim sürecinin form ve içerik olarak geliştirilmesi için fırsatlar yarattı. Yüksek nitelikli personelin hazırlanmasında, öğrenci kabul kurallarının iyileştirilmesinde, üniversitelerde kalite yönetim merkezlerinin kurulmasında, mezunlara hizmet veren kariyer merkezlerinin etkinliğinin artırılmasında ve bilimsel etkinliklerin faaliyetlerinin etkinliğinde yeni yaklaşımların ve metodolojilerin tanıtımında önemli başarılar elde edilmiştir.

Eğitimli, yetenekli ve nitelikli uzmanların ilkelerine dayanarak “SABAH” isimli proje ilk kez yeni içerik ve öğretim teknolojilerine dayanarak başlatıldı. Şu anda, SABAH takımı, 12 yükseköğretim kurumunda faaliyet gösteren 39 üniversiteyi ve 2300'den fazla öğrenciyi kapsamaktadır. Önde gelen Avrupa üniversiteleri ile ortaklaşa uygulanan çift diploma programları, yüksek öğrenim içeriğinin iyileştirilmesinde ve uluslararası yükseköğretim kurumlarının itibarının artırılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in ilgili kararnamesi ile onaylanan “2007-2015 Yıllarında Azerbaycan Dışında Gençlerin Eğitimi Devlet Programı”, eğitim alanındaki en önemli olaylardan biri olarak değerlendirilebilir. Bu başarılı program çerçevesinde 3558 Azerbaycanlı genç, dünyanın en prestijli üniversitelerinde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışma fırsatı buldu. Bu gençlerin büyük çoğunluğu eğitimlerinin tamamlanmasının ardından geri döndü ve ülkenin gelecekteki kalkınmasına katkıda bulunmaya başladı.

Devletin yüksek öğretime ve bu doğrultuda çalışmalarına devam ettirilmesine yüksek önem verdiğine dair bir başka önemli örnek olarak 16 Kasım 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yayınlanan “Azerbaycan Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Sisteminin Uluslararası 2019 Yılı Rekabetini Artırmaya İlişkin Devlet Programı”, modern çağın gereklilikleri doğrultusunda yeni görevler ortaya koymuştur.

Eğitim alanındaki sonuç odaklı devlet politikası neticesinde, Azerbaycan'da okuyan yabancı öğrencilerin sayısı sürekli artmaktadır. 2017/2018 akademik yılında, 76 ülkeden 5871 yabancı, Azerbaycan'da yüksek öğrenim görmüştür. Bu, bir önceki yıla göre % 17 oranında bir artış olarak yansımıştır. Azerbaycan Cumhuriyeti, yabancı yükseköğretim uzmanlıklarının tanınması ve denkliklerinin belirlenmesi ile ilgili birçok uluslararası sözleşmeye katılmıştır. Yabancı yükseköğretim uzmanlıklarının tanınması ve eşdeğerliklerinin tespiti (denklik) prosedürü, “Avrupa Bölgesinde Yüksek Öğrenime İlişkin Niteliklerin Tanınması” konulu Lizbon Sözleşmesinin hükümleri uyarınca ve 13 Mayıs 2003 tarihli ve Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu 64 sayılı kararı ile onaylanan “Yükseköğretim Alanında Yabancı Ülkelerin Özelliğinin Tanınması ve Denkliklerinin Belirlenmesi (Nostrifikasyon)” kurallarına göre uygulanır.

Azerbaycan Cumhuriyeti, aynı zamanda Türkiye, Kazakistan ve Kırgızistan'ı da içeren ve Yüksek Öğrenimde Niteliklerin Tanınması için Bölgelerdeki Eğitimin Tanınması

Kursları, Akademik Derece, Yüksek Öğrenim Dereceleri ve Asya ve Pasifik ülkelerindeki Bölgesel Sözleşmenin, Yabancı yükseköğretimin tanımlanması ve denkliği için prosedürün uygulanmasında Sözleşme hükümlerinin bir ortağıdır.

2018 yılında yabancı yüksek öğrenim ihtisaslarının tanınması ve denkliği (nostrifikasyonu) için başvuruda bulunan Türkiye, Kazakistan ve Kırgızistan yükseköğretim kurumlarından mezunlarının başvurularının sayısı sırasıyla 528, 55 ve 11'dir. Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye, Kazakistan ve Kırgızistan arasında var olan temel sorunlu konular ve bunlarla ilgili tavsiyeler aşağıdaki şekilde gruplandırılabilir. Türkiye Cumhuriyeti yükseköğretim kurumları mezunlarının yabancı yükseköğretim niteliklerinin tanınması ve denkliği ile ilgili genel durum tatmin edici olmakla birlikte, son zamanlarda uzaktan eğitim konusunda eğitim alan vatandaş sayısının arttığı belirtilmelidir. Bu bağlamda, Azerbaycan Cumhuriyeti'nde uzaktan eğitim düzenlemesinin ve değerlendirme mekanizmasının mevzuat tarafından sağlanmadığının altı çizilmelidir. Yukarıda belirtilenler ışığında, bu başvuru sahiplerinin niteliklerinin tanınması ve denkliği (nostrifikasyon) yapılamamaktadır.

KAZAKİSTAN

Kazakistan'da 131 yüksek öğrenim kurumu bulunmaktadır; 10 ulusal, 31 devlet, 14 sivil toplum kuruluşu, 1 vakıf, 1 uluslararası, 18 anonim şirket ve 56 özel şirket. 500.000'den fazla öğrenciye yüksek ve lisansüstü eğitim verilmektedir ve 38.000'den fazla öğrenci de öğretmenlik eğitimi almaktadır.

Yükseköğretime erişimin sağlanması amacıyla, 2016'dan itibaren Birleşik Ulusal Testlerin (UNT) ve Karmaşık Testlerin (CT) yeniden sunulması ve ayrıca, birinci akademik dönemin sonuna kadar ücretli denklik puanı alamayan kişilerin şartlı olarak kabul edilmelerine ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme, Kazakistan'ın yüksek eğitim kurumlarının 30 binden fazla genci almasına imkan sağlamıştır.

2019 yılında adaylara yardımcı olacak birkaç yenilik yapılmıştır. 2019'dan başlayarak, Birleşik Ulusal Testler yılda dört kez (Ocak, Mart, Haziran-Temmuz, Ağustos) düzenleniyor ve öğrenciler belirli bir ücret ödeyerek üniversiteye kabul edilebiliyorlar.

Öğrencilerin yabancı yüksek öğretim kurumlarından Kazakistan yüksek öğrenim kurumlarına geçişi için yapılan karmaşık testler için zorunlu şartlar 2018 yılında ortadan kaldırılmıştır. Üniversiteye girişte artık yabancı ülkelere alınan kabul sınavlarının sonuçları ile de başvurmak mümkündür. Sonuç olarak, Birleşik Ulusal Testler ve diğer karmaşık testler olmadan yurtdışından yaklaşık 22 bin genç Kazakistan üniversitelerine kayıt yaptırmaya imkanına sahip olmuştur.

Tanıma ve iptal etme sürecinde (denklik), yabancı kuruluş tarafından verilen eğitim sertifikası, zorunlu eğitim standartlarına göre Kazakistan Cumhuriyeti'nin eşdeğerini (denkliği) belirler. Tanıma ve iptal etme prosedürü bir kamu hizmetidir ve aşağıdaki normatif yasal mevzuatla düzenlenmiştir.:

- Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın 10 Ocak 2008 tarihli ve 8 sayılı "Eğitim ile ilgili belgelerin tanınması ve iptal edilmesine ilişkin kuralların onaylanması hakkında" Kararı;

- Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın 16.05.2015 tarihli ve 212 sayılı "Eğitim belgelerinin tanınması ve iptali ile ilgili Devlet hizmet standardının onaylanması hakkında" Kararı;

- Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın 13 Ağustos 2015 tarihli ve 528 sayılı "Eğitim belgelerinin tanınması ve iptali ile ilgili Devlet hizmet standardının onaylanması hakkında" Kararı;

Denklik sürecinde devlet hizmet standartlarının onaylanması ile ilgili olarak görev yapan "Eğitim Belgelerinin Tanınması ve İptal Edilmesi" departmanı, aynı zamanda Bologna Süreci ve Akademik Hareketlilik Merkezi olarak da faaliyet yürütmektedir.

KIRGIZİSTAN

Kırgızistan'da 32'si devlet 31'i özel olmak üzere 63 üniversite bulunmaktadır. Toplam üniversite öğrencisi sayısı 162.200'dir. Üniversitelerdeki öğrencilerin % 84'ü ücretli % 16'sı devlet bütçesi ile okuyor. Üniversitelerde akademik kadronun 10,212'si doktora aday, 748'i doktor, 2,147'si doçent, 596'sı profesördür. Üniversitelere burslu / ücretli bazında kabul planı yıllık olarak Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti tarafından onaylanmaktadır. 2018-2019 akademik yılı için, üniversitelere 5.705 kontenjan tahsis edilmiştir. Genel olarak, 2018'deki 582 burs tahsis edilmiştir (toplam burs oranının % 10'u).

2017 yılının sonundan bu yana, Bakanlık Kırgız Cumhuriyeti üniversitelerinin programlarını sıralamasını belirlemek için çalışmaktadır. 2018 yılında ilk kez, bağımsız bir akreditasyon ve derecelendirme kuruluşu, tarafsızlık, şeffaflık, güvenilirlik ve giriş imkanı ilkelerine uygun olarak geliştirilen bir metodolojiye dayanan dijital sıralama teknolojisini kullanan eğitim programları (uzmanlık alanları) ve üniversitelerin öğretim üyelerinin sıralamasını belirlemiştir. Metodolojinin nesnelligi, üniversitenin girdiği göstergelerin bilgilerini dikkate alınarak, çalışılan seviyeler için aynı olan beş kritere göre toplanmasıyla belirlenir. Kırgız Cumhuriyeti 2018 yılı üniversitelerinin bağımsız sıralaması, kaliteli milli eğitim kültürünü desteklemek ve teşvik etmek amacıyla rekabetçiliğin artırılmasına ve eğitim hizmetlerinin potansiyelinin artırılmasına katkıda bulunan sıralama ve değerlendirme için etkili bir araçtır.

"Eğitim Kanunu" nun 40. Maddesi uyarınca, verilen eğitim hizmetlerinin kalitesini doğrulamak için, eğitim kuruluşları bir kurum olarak ve (veya) program temelinde akredite edilir. Bu aşamada, üniversiteler bu akreditasyonun sonuçlarına göre mezunlara eğitim sertifikası verme hakkına sahiptir. 2017-2018 döneminde, akreditasyon kurumları tarafından sağlanan verilere göre, akreditasyonlar, 29 meslek

yüksekokulunda 29 üniversitede, 33 meslek kuruluşunda (üniversitelerde, kolejlerde) 143 meslek yüksekokulunda, 15 meslek yüksekokulunda 97 ilköğretim mesleki eğitim programları için.

3 Şubat 2004 tarihli Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Kararı ile onaylanan “Ortaöğretim, Yükseköğretim, Ek ve Lisansüstü Mesleki Eğitim Belgelerine İlişkin Yönetmelik” e göre; Kırgız Cumhuriyeti'nde, bir eğitim kurumunun tanınması, ilgili uluslararası anlaşmalar veya ikili anlaşmalar temelinde yapılmaktadır.

Tanıma konusundaki uluslararası anlaşmaların olmaması durumunda, Kırgız Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, belirli yabancı ülkelerin eğitim belgelerini mesleki eğitim seviyesine uygunluk açısından ayrı ayrı inceler ve tanınması için bir sertifika verilir. Kırgız Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın 1 Şubat 2005 tarihli ve 45 / 1'inin onayladığı, yabancı eğitim kurumları tarafından verilen eğitim belgelerinin seviyesini ve içeriğini doğrulayan sertifikaların verilmesi talimatına göre, eğitim seviyesi uluslararası anlaşmalar veya tanıma anlaşmalarının olmaması durumunda eğitim süresi ve niteliği esas alınarak belirlenir.

04.07.2017 tarihli ve 421 sayılı Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti Kararına göre, denklik sertifikasını almak için aşağıdaki belgeler sunulmalıdır: bir vatandaşın başvurusu; eğitim belgesinin aslı ve bir kopyası; eğitimin şekli ve süresi, bilgi değerlendirme sistemi, akademik disiplinlerin bir listesi, toplam ders miktarı ve bağımsız saatler (krediler) hakkında bilgileri gösteren eğitim belgesinin ekinin aslı ve bir kopyası; Kırgız veya Rusça eğitim belgesinin noter tasdikli tercümesi; inceleme için verilen belgelerin kopyaları; eğitim kurumunun, eğitimin devam etmesinin veya başvuru sahibinin mesleki faaliyetinin planlandığı kurumun talebi; başvuru sahibinin şahsen bir kimlik belgesi.

Kırgız Cumhuriyeti'nin eğitim belgelerinin tanınmasına ilişkin hükümetler arası anlaşmalara sahip devletlerin eğitim kurumları tarafından verilen eğitim belgelerinin incelenmesi iki iş günü içerisinde gerçekleştirilir. Kırgız Cumhuriyeti'nin eğitim belgelerinin tanınmasına ilişkin hükümetler arası anlaşmaların bulunmadığı devletlerin eğitim kurumları tarafından verilen eğitim belgelerinin incelenmesi bir ay içinde gerçekleştirilir. Yabancı eğitim kurumları tarafından verilen eğitim belgelerinin seviyesinin belirlenmesiyle ilgili tartışmalı konular varsa, Eğitim Bakanlığı, eğitim süresini ve içeriğini onaylayan ek belgeler sağlanmasını isteme hakkını saklı tutar.

Belarus Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu ve Tacikistan Cumhuriyeti tarafından 1 Ekim 1999 tarihinden sonra verilen eğitim belgeleri, 24 Kasım 1998 tarihli 'Eğitim Belgelerinin Karşılıklı Kabulü ve Denklik Anlaşması' uyarınca, inceleme prosedürü olmadan tanınır.

Yabancı eğitim kurumları tarafından verilen eğitim belgelerinin incelenmesinde özel bir sorun bulunmamaktadır. Ancak, tarafların eğitim belgelerine ilişkin örneklerinden ve ayrıca eğitim belgelerinin tescil ve ihraç kurallarını düzenleyen yasal düzenlemeler, yabancı eğitim belgelerinin tanınması prosedürüne ilişkin ve eğitim belgelerinin

tanınması ile ilgili diğer bilgiler ve yetkili kurumlar hakkında düzenli bilgi verilmesi daha faydalı olacaktır.

TÜRKİYE

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 06 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Kanunla kurulmuştur. Bu kanunla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmıştır. Bugün için YÖK, esas olarak, yükseköğretimde stratejik planlamalardan, üniversiteler arası eşgüdümünden ve en önemlisi kalite güvencesi mekanizmalarından sorumlu olmaya ve çalışmalarını bu alanlarda yürütmeye odaklanmıştır.

Türkiye’de 129 devlet üniversitesi, 72 vakıf üniversitesi ve 5 vakıf meslek yüksek okulu bulunmaktadır. Bu yüksek öğretim kurumlarında toplam 7,5 milyon öğrenci eğitim almaktadır. Bunlardan 125 bini uluslararası öğrenci olarak kayıtlı bulunmaktadır. Akademik kadro açısından bakıldığında bu kurumlarda 158 bin öğretim elemanı hizmet vermektedir. Türkiye, 2001 yılında Bologna Süreci’ne üye olmuştur. Bologna Süreci’nin belirlediği hedefler, diğer üye ülkelerde olduğu gibi, yükseköğretim çalışmalarını küresel boyuta ulaştırma konusunda ülkemiz için de uygun araçlar sunmaktadır.

Türkiye’de Tanıma ve Denklik işlemleri, Yükseköğretim Yürütme Kurulu (YÖK) kararı ile 1983 yılında YÖK bünyesinde kurulan “Denklik Birimi” tarafından yürütülmeye başlanmış; söz konusu Birim, 2017 yılında “Tanıma ve Denklik Hizmetleri Daire Başkanlığı”na dönüştürülmüştür. Türkiye’de Denklik süreci, Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşme (Lizbon Sözleşmesi – 11.04.1997) ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 7/p maddesi, Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliği (05.12.2017), Yükseköğretim ve Meslek İcrası ile İlgili Mevzuat, İkili ve Çok Taraflı Yükseköğretim Anlaşmaları doğrultusunda yürütülmektedir.

Denklik değerlendirme sürecindeki ilk şart, denkliği talep edilen diplomayı veren yükseköğretim kurumunun “tanınıyor” olmasıdır. Bir yükseköğretim kurumunun tanınması için, ilgili kurumun faaliyet gösterdiği ülke yetkili makamlarınca kendi yükseköğretim sistemi içinde akademik derece vermeye yetkili bir kurum olarak kabul edilmiş olması gerekir.

Tanınan yurt dışı yükseköğretim kurumlarından alınan diplomaların gerçekliği ve söz konusu diplomanın başvuru sahibine ait olup olmadığına dair teyit işlemi Dış Temsilciliklerimiz aracılığıyla yapılır. Teyit işleminin olumlu gelmesi sonucunda, ilgilinin mezun olduğu yükseköğretim programının asgari süre, kredi ve kazanımları açısından Türk yükseköğretim sisteminde yer alan programa ve derecelere eşdeğer olup olmadığı yönünde incelemeler yürütülür. Ülkemizdeki yükseköğretim

kurumlarında görev yapan akademisyenlerden oluşan Komisyonların yaptığı değerlendirmeler ve gerektiğinde bazı üniversitelerden alınan görüşler sonucunda, mezun olunan programın akademik ve mesleki kazanımlar, eğitim-öğretim dili, niteliği, teorik ve uygulamalı dersler, staj ve projeler bakımından Türk yükseköğretim sistemindeki derece ve programlara uygun alanlardan mezun olan ve örgün eğitim için aranan devam süresini karşılayanlara “Denklik” verilir.

Tanınmayan yurt dışı yükseköğretim kurumlarından ya da açık öğretim ve dışarıdan/gıyabi öğretim gibi devam zorunluluğu bulunmayan programlardan mezun olanlar ile alınan eğitimin asgari süre, kredi ve kazanımları açısından Türk yükseköğretim sistemine uygun olmadığı sonucuna varılan ve örgün eğitimin gereklerini yerine getirmeden alınan diplomalara dair denklik başvuruları reddedilir.

Denkliği talep edilen diploma programı ile ilgili olarak akademik ve mesleki yeterlikler açısından eksiklikler tespit edilmesi halinde, bilgi ve becerilerin sınanması ya da eksik kazanımlarının tamamlanması, özellikle meslek icrası gerektiren alanlarda uyum ve adaptasyon amacıyla başvuru sahibinin “Seviye ve Yeterlik Belirleme Sistemi” uygulamalarından birine ya da birkaçına dâhil edilmesi istenebilir. Bu uygulamalar: Seviye Tespit Sınavı, Ders Tamamlama, Yapılandırılmış Klinik Sınav, İlmi Hüviyet Tespiti, Proje Yapma, Klinik Pratik Yapma, Staj ve Ders Tamamlama olarak adlandırılabilir.

Denklik sürecinin önemli aşamalarından biri, diplomaların doğruluğunun ve eğitimin içeriğinin sorgulandığı “teyit” süreci olup bu süreç, ilgili ülkedeki yükseköğretim kurumlarından alınan bilgilerin dış temsilciliklerimiz kanalıyla Kurulumuza iletilmesiyle yürütülmektedir. Teyit işlemi yapılırken mezunların diplomasının gerçek olup olmadığı, aldığı yükseköğretimin nicelik ve niteliksel özellikleri sorgulanmaktadır. Gelen cevaplar, denklik başvurusunun sonucunu belirlemede önemli rol oynamakta; cevapların içeriğine göre, ilgili Komisyonların ve Üniversitelerin görüşleri çerçevesinde başvuru sahipleri hakkında, “denklik, ret ya da sınav” gibi farklı uygulamalar yapılmaktadır.

Bu sebeple, teyit bilgilerinde öğrencilerin eğitim türünün örgün ya da uzaktan eğitim (ayani ya da gıyabi) olup olmadığı, her iki eğitimin bir arada verildiği yükseköğretim programlarında toplam eğitim süresi içinde bu eğitim türlerinin yüzdelerle dağılımı, yükseköğretim diplomasının “seri numarası” gibi hususların yer almasına özellikle dikkat edilir. Farklı yükseköğretim kurumları arasında yatay geçiş yaparak mezun olanların, yükseköğretime başladığı ve yükseköğretimden mezun olduğu üniversitelere dair (her bir üniversite için eğitim yılları ve dersleri ayrı ayrı belirtilmek suretiyle) bilgilere, teyit cevabında mutlaka yer verilmesi gerekir.

Ülkemizdeki yükseköğretim mevzuatına göre örgün eğitimde derslere ve uygulamalı çalışmalara devam zorunluluğu arandığından, öğrencilerin eğitim gördükleri süre içerisinde yurtdışındaki kalış süreleri dikkate alınmaktadır. İlgili ülkelerdeki örgün eğitim programlarından mezun olan başvuru sahiplerinin, örgün eğitimin gerektirdiği devam zorunluluğuna riayet etmediğinin tespit edilmesi durumunda denklik

başvuruları reddedilmektedir. Bu sebeple, derslere devam süreleri ile ilgili olarak yükseköğretim kurumlarının ve öğrencilerin hassasiyet göstermesi gerekmektedir.

Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan'daki yükseköğretim kurumlarından mezun olarak Türkiye'de denklik başvurusunda bulunanların sayısı her yıl binlerle ifade edilmektedir. Azerbaycan, yıllık denklik başvuru sayısı açısından diğer ülkeler arasında 2. sırada en yüksek sayıya sahiptir. Yükseköğretim alanında mutabakat zaptı imzalanan ülkelere bakıldığında TÜRKPA üyesi ülkelere yalnız Azerbaycan ile Türkiye arasında zapt imzalandığı görülmektedir.

2018 YKS Kılavuzunda yer alan Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan'daki üniversiteler şunlardır: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi (Kırgızistan), Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi (Kazakistan), Odlar Yurdu Üniversitesi (Azerbaycan), Nahçıvan Devlet Üniversitesi (Azerbaycan), Bakü Devlet Üniversitesi (Azerbaycan), Bakü Slavyan Üniversitesi (Azerbaycan), Azerbaycan Diller Üniversitesi (Azerbaycan), Azerbaycan Devlet Medeniyet ve İnce Sanat Üniversitesi (Azerbaycan), Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi (Azerbaycan), Azerbaycan Mimarlık ve İnşaat Üniversitesi (Azerbaycan), Sumgayıt Devlet Üniversitesi (Azerbaycan), Azerbaycan Tıp Üniversitesi (Azerbaycan).

KS Kılavuzunda yer alan üniversitelerden mezun olanlar ile diğer mezunların oluşturduğu yıllık denklik başvuru sayısı yaklaşık 5.000 dolayındadır. Türkiye'deki üniversitelere kayıtlı Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan gibi Türk Cumhuriyetlerinin vatandaşları da göz önüne alındığında; Türk Dünyası ülkelerinin kendi içindeki öğrenci hareketliliğinin ve bunun doğal sonucu olan fazla sayıda denklik başvurusunun olduğu görülmektedir.

III. SONUÇ

Yükseköğretim, inovasyonu teşvik ederek ve yüksek becerileri artırarak ekonomik büyümeye ve kalkınmaya büyük katkı sağlayan bir kurum olarak bilginin üretimi ve uygulanmasını mümkün kılmak için uygun bir mekanizmadır. Eğitimin uluslararasılaşması ve küreselleşme sürecinin etkisiyle, yüksek öğrenim giderek artan oranda uluslararası ve çok kültürlü bir görünüme sahip bir aktivite haline gelmiştir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesinin (TÜRKPA) üye ülkeleri, hem niteliksel hem de niceliksel açıdan iyi gelişmiş ve modern yükseköğretim sistemlerine sahiptir. Eğitimin küreselleşmesi ve uluslararasılaşması ise, TÜRKPA üyesi ülkelere artan sayıda öğrencinin yüksek öğrenim alabilmek için bir ülkeden diğerine geçmesine neden olmuştur. Bu olgu, yabancı ülkelere alınan niteliklerin tanınması konusunu gündeme getirmiştir.

TÜRKPA üyesi ülkelere yükseköğretim sistemlerinin ve denklik süreçlerinin temel özellikleri, TÜRKPA üyesi ülkelerin, özellikle denklik sürecinde, yükseköğretimde işbirliği açısından büyük bir potansiyele sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Yasal ve kurumsal çerçeveyi güçlendirerek, birbirlerinin deneyimlerini öğrenerek, kendi sistemlerine en iyi uygulamaları benimseyerek ve bilgi akışını kolaylaştırarak, her bir TÜRKPA üyesi ülke dört üye ülke arasında genel olarak yüksek öğretimin özellikle de denklik süreçlerinin geliştirilmesine büyük katkı sağlayabilir.